

Personas bankas kontu apgrozījums nesakrīt ar deklarētajiem ienākumiem (1) 1/4/21

Direktore nodokļu konsultāciju nodaļā,
personāla un organizāciju pārveides
pakalpojumu vadītāja Baltijā, PwC Latvija

Irēna Arbidāne

Pērn VID pirmo reizi analizēja un salīdzināja Latvijas banku sniegtos datus ar Latvijas rezidentu deklarētajiem ienākumiem ar mērķi konstatēt nedeklarētus ienākumus. Daudzi nodokļu maksātāji (NM) no VID saņēma vēstuli ar lūgumu skaidrot, kādēļ banku sniegtā informācija par faktiskajiem ienākumiem nesakrīt ar VID rīcībā esošo informāciju par deklarētajiem ienākumiem. Esam apkopējuši informāciju par VID pieeju, veicot NM pārbaudes, un darbībām, ko ieteicams veikt, ja NM saņēmis paziņojumu no VID.

Latvijas un ārvalstu bankām jāziņo VID par NM kontu apgrozījumiem

Atbilstoši likumvidei VID piekļūst plašiem datiem no vietējām un ārvalstu bankām. Kopš 2017. gada VID saņem informāciju par Latvijas rezidentu kontiem no ārvalstu bankām. Informācijas apmaiņa notiek starp valstīm, kas pievienojušās ESAO globālajam standartam par automatisko finanšu kontu informācijas apmaiņu (*Common Reporting Standard*).

Latvijas banku pienākumu sniegt informāciju par nerezidentu kontiem regulē likums "Par nodokļiem un nodevām" un MK noteikumi Nr. 20 "Kārtība, kādā finanšu iestāde izpilda finanšu kontu pienācīgas pārbaudes procedūras un sniedz VID informāciju par finanšu kontiem," kuru pielikumā iekļauts to valstu saraksts, par kuru rezidentu kontiem Latvijas bankām jāsniedz ziņas.

2018. gada janvārī stājās spēkā likuma "Par nodokļiem un nodevām" grozījumi, ieviešot pienākumu Latvijas bankām un maksājumu pakalpojumu sniedzējiem ziņot VID par rezidentu bankas kontu apgrozījumu. Ar 2019. gadu VID saņem ziņas par banku klientiem, kuru pieprasījuma noguldījumu kontu un maksājumu kontu iepriekšējā gada kopējā debeta vai kredīta apgrozījuma summa ir 15 000 eiro vai vairāk. Bankas sniedz VID informāciju par klientiem, norādot personas vārdu, uzvārdu un personas kodu, kā arī visu kontu debeta un kredīta apgrozījumu un atlikuma kopsummu.

VID rīcībā esošā informācija

Atbilstoši likumvidei VID saņemtā informācija no Latvijas bankām ir samērā ierobežota. VID redz tikai datu apkopojumu, t.i., ienākošo un izejošo maksājumu kopsummu, kā arī konta atlikumu, nevis konta izrakstu ar informāciju par katru transakciju. Šie dati neietver ziņas par konkrētām ienākošajām summām, maksājumu veicējiem vai NM pirkumiem.

Turpretī informācija no ārvalstu banku kontiem ir plašāka un ietver ziņas par kontu atlikumiem un noteikta veida ienākumiem – procentiem, dividendēm un ieņēmumiem no finanšu aktīvu pārdošanas.

Balstoties uz pieejamo informāciju no šiem resursiem, kā arī uz gada ienākumu deklarācijām ("GID") un citu Latvijas NM deklarēto informāciju, piemēram, algota darba ienākuma ziņojumiem, VID veic analītisko darbu un salīdzina saņemtos datus ar VID deklarētajiem ienākumiem. Konstatējot nesakrītības, VID nosūta

NM vēstuli (EDS) ar lūgumu paskaidrot atšķirības, deklarēt nedeklarētos ienākumus un samaksāt papildu nodokli. Sagatavojot sākotnējo pieprasījumu, VID rīcībā nav kontu izrakstu un informācijas par katru transakciju. Praksē VID šo informāciju saskaņā ar likumu "Par Valsts ieņēmumu dienestu" pieprasa no bankām, ja NM nav atbildējis vai nav iesniedzis kontu izrakstus, atbildot uz sākotnējo pieprasījumu.

Analizējot NM sniegtos paskaidrojumus, VID pārliecinās par NM sniegto datu patiesumu. Praktiski tas izpaužas kā informācijas pārbaude valsts reģistros, piemēram, Uzņēmumu reģistrā un Zemesgrāmatā, kā arī informācijas un paskaidrojumu pieprasīšana no trešajām personām, piemēram, fiziskām un juridiskām personām, kas aizdevušas vai aizņēmušas.

Iespējamie nesakritību iemesli

Atšķirības starp GID datiem un bankas kontu apgrozījumu var radīt dažādi bankas kontā ienākoši maksājumi, kas ne vienmēr uzrādāmi GID un apliekami ar iedzīvotāju ienākuma nodokli ("IIN"). Praksē bieži redzams, ka konta kredīta apgrozījuma nesakritība ar GID datiem nenozīmē, ka NM nav uzrādījis visus gada ienākumus un samaksājis IIN. VID nav pieejamas pilnas bankas kontu izdrukas, tādēļ VID sākotnēji nevar pārliecināties, vai NM izpildījis savas saistības pret valsti.

Atšķirībām starp GID un bankas kontu apgrozījumu var būt dažādi cēloņi, piemēram, pārskaitījumi starp NM bankas kontiem vienas kredītiestādes ietvaros vai uz citām kredītiestādēm. Maksājumi no viena sava konta uz citu rada kredīta apgrozījumu gan kontā, kur sākotnēji saņemti ienākumi, gan tajā, kur tie vēlāk pārskaitīti. Tāpat nesakritības var radīt maksājumi starp ģimenes locekļiem, kas nerada apliekamu ienākumu, piemēram, laulātajiem un radniekiem savstarpēji veicot pārskaitījumus ikdienas vajadzībām un lielākiem pirkumiem, radot bankas konta kredīta apgrozījumu.

Jāņem vērā, ka arī cita naudas plūsma, kas nerada pienākumu maksāt IIN, var radīt atšķirības starp GID un bankas kontu apgrozījumu. Piemēram, kontu apgrozījumu var veidot nekustamā īpašuma pārdošana starp divām fiziskām personām. Ja izpildās kāds no IIN likuma noteiktajiem kritērijiem, šāds darījums nerada apliekamu ienākumu, bet tomēr jāuzrāda GID. Arī saņemtie aizdevumi no kredītiestādēm un izsniegto aizdevumu atmaksa taksācijas gadā var radīt konta apgrozījumu, taču neveido apliekamu ienākumu vai nav uzskatāmi par ienākumiem. Tāpat, ja NM Latvijas bankas kontā ienākuši naudas līdzekļi no investīciju portfeļa, bet saņemtais ienākums nepārsniedz ieguldītos līdzekļus, tad nerodas ne deklarēšanas, ne IIN piemērošanas pienākums.

Nākamajās Īsziņās – par NM rīcību, ja saņemts VID lūgums paskaidrot bankas kontu kredīta apgrozījumu.